

SENKA KLJUKASTEGA KRIŽA NAD JUGOSLAVIJO

ZAHTEVE JUGOSLOVANSKIH NACIJEV SLIČNE ONIM ČEŠKIH HITLERJEVCEV

Belgrajska vlada je dala zapreti 40 nacijskih agentov

RAZBURJENJE V JUGOSLAVIJI ZARADI NARA- ŠČAJOČE NACIJSKE PREDRZNOSTI

Kakor je bilo pričakovati, zlasti po uspelem avstrijskem "anschlusu" in po homotijah na Čehoslovaškem, je nacijski zmaj obrnil pogled tudi na jug, proti Jugoslaviji, kjer živi v Banatu in Sloveniji (Kočevo in Štajerska) nekaj stotisoč pred stoletji priseljenih Nemcev. Za te Nemce se nacijska propaganda zanima že ves čas, odkar se je Hitler utrdil v Nemčiji, vendar pa je bila ta propaganda v Jugoslaviji kolikor toliko poveljavna. Odkar je pa nacijska Nemčija, s posrečeno zasedbo Avstrije pomaknila svoje meje na jug do Jugoslavije, so jugoslovan-skim hitlerjevcev silno zrasli rogi in so postali prav tako nesramni, kakor njihovi češki tovariši.

Naciji hočejo postati država v državi

Pretekli teden je glasilo jugoslovan-skih hitlerjevcev, ki izhaja v Osijeku, prineslo obširen članek, v katerem je zahtevalo za jugoslovan-sko nemško manjšino na Čehoslovaškem. To pomeni, da zahtevajo svojo državo v mejah Jugoslavije. Vlada, ki kaj da na sebe in svojo državo, takih nesramnosti seveda ne more trpeti. Tudi v Beogradu so se zganili.

Štirideset nacijev zaprtih

Čim je bil objavljen omenjeni članek, se je notranje ministarstvo (dr. Korošec) zbudilo iz svoje letargije napram nacijskemu početju ter idalo zaoporo poveljati proti 40 glavnim jugoslovan-skim nacijskim agitatorjem. Istočasno je ustavilo osješki hitlerjevski list in prepovedalo vsakršno nadaljnjo propagando.

Dcnar prihaja iz Berlina

Zanimivo je, kako nacija utrjuje svoj položaj v Jugoslaviji. Glavni stan imajo v Beogradu, odkoder pošiljajo svoje odposlane v Berlin, seveda pod različnimi pretežkami, ti se pa vračajo iz Berlina s polnimi žepi denarja. S tem denarjem jugoslovan-ski hitlerjevci kupujejo posestva ob železniških progah in v obmejnih krajih Slovenije, na Štajer-

skem. Nekatere izmed teh odposlancev so Nemci v Banatu, Sloveniji in celo v Beogradu ob priliki povratka iz Berlina svečano pozdravili z zastavami kljukastega križa.

Stojadinović bo šel?

Jugoslovan-sko prebivalstvo seveda z nemirom in nezadovoljstvom gleda na to nacijsko prodiranje na jug. In odkar je Hitler pobasal Avstrijo in povzročil znane homotije na Čehoslovaškem, je postala ta bojazan še večja, obenem pa narašča nezadovoljnost proti premijerju Stojadinoviću, zaradi njegove politike "priateljstva" napram nacijski Nemčiji. Govori se, da bo moral Stojadinović svojo politiko napram Nemčiji docela spremeniti ali pa se umakniti z vlade. Nekateri politični opazovalci so pa mnenja, da bo Stojadinović itak odstopil, zaradi zrahljanega zdravja.

Vse kaže, da bo morala jugoslovan-ška vlada zavzeti odločnejše stališče napram Hitlerju v Nemčiji, pa če ji prijaa ali ne, ako ne želi, da bi Jugoslavija v bližnji bodočnosti postala Hitlerjeva vazalka.

Turčija dobi angleško posojilo

Anglija vidi v Nemčiji gospodarskega konkurenta v O-riente, Turčiji in sosednjih državah. Da se ta konkurenca ustavi, daje Anglija Turčiji kratkoročno posojilo v znesku 16 milijonov funtov šterlingov (okrog 80 milijonov dolarjev). To je udarec za nemške Krupove orožne in municijske tovarne. Turčija rabi denar za gospodarski razvoj in oboroževanje. In Anglija in Francija sta med najbolj zmožnimi, da lahko financirata države, katerim manjka denarja.

Nadaljne eksekucije v Sov. Rusiji

Iz Moskve je prišlo poročilo, da je bilo pretekli teden v Blagovještsku ob reki Amur obsojenih na smrt in ustreljenih enajst oseb, obtoženih izdajstva in sabotaže, dočim jih je bilo ustreljenih sedemnajst v židovski avtonomni pokrajini Birobidžan. Skupaj je torej "čistka" poslala na drugi svet nadaljnih 26 ljudi.

Jasni se jim

V Washingtonu se jim je naposled začelo svitati v glavi, da same besede ne bodo ustavile divjanja fašističnih sil v Evropi in Aziji. Državni tajnik Hull je začel akcijo za ustavitve izvoza ameriških letal na Japonsko. Sprevidel je namreč, da protestne note zaležejo prav toliko kot Blažev žegen. Toda če bo hotel, da bodo fašistični besneži res občutili neveljavo ameriškega naroda, bo moral iti še dalje in gledati, da se ustavi izvoz vsakega vojne-ge materiala ne le na Japonsko, temveč tudi v Nemčijo in Italijo, da ne bodo ameriške bombe in krogle morale nedolžnih žen in otrok na dveh kontinentih.

Napoveduje konec Adolf Hitlerja v enem letu

Znani poljudni zgodovinar Hendrik Willem Van Loon pravi v članku, ki ga prinaša "New Leader", da bo Hitlerjeva politična kariera končana že v prihodnjih 12 mesecih. Padec bo prišel, ker Hitler ne pozna zgodovine in jo ignorira. "Če bi jo poznal," pravi Van Loon, "bi skupaj s svojim malim tovarišem pri igri iz Rima spoznal, da sta vedno obstojali dve Angliji in da je prav tako nevarno presojati današnjo Anglijo po slučajno vladajoči skupini, kakor bi bilo nevarno, soditi Ameriko po stranki, ki ima slučajno kon-

IZVITO IZ TRTE

Na tej sliki sta Ivan Papanin in Otto Schmidt, slavni sovjetski polarni raziskovalec, o katerem so listi pred kratkim poročali, da so ga zaprli. Ta vest je bila uradno označena za izmišljotino brez podlage.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

Hague za deportiranje tujcev

Frank Hague, župan mesta Jersey City, je dejal pred sodnikom, ki ga zaslišuje zaradi gaženja civilnih svobodščin, da bi bilo treba deportirati vse inozemce, ki niso zadovoljni z ameriško vladno obliko, Amerikance, ki bi jo radi spremenili, pa poslali v koncentracijska taborišča v Alasko. Mož pri tem seveda ni pomislil, da bi utegnil sam priti v Alasko, če bi imeli tak zakon in bi bil pošteno izvajan, saj ni nihče bolj neameriški in ne more nihče slabše spoštovati zvezne ustave, ki je podlaga našega vladnega sistema, kakor baš on.

Stalin izvoljen

V sovjetski republiki Georgiji, ožji domovini "železnega moža" sov. Rusije, Josepha Stalina so se pretekli teden vršile prve volitve v vrhovni sovjetski republike na podlagi lani potrjene nove sovjetske ustave. Izvoljenih je bilo 237 poslancev in Stalin je dobil največ glasov. Istočasno so se vršile volitve tudi v Armeniji, kjer je bil tudi Stalin na prvem mestu. (Vrhovni sovjetski posameznih sovjetskih republik so podobni vrhovnemu sovjetu sovjetske Unije, ki ima dve zbornici in v katerega so se vršile prve volitve lani v decembru.)

Odklonjena preiskava

Zvezna poslanska zbornica je pretekli teden odklonila kongresno preiskavo radijskih družb, katero je predlagal newyorški kongresnik John J. O'Connor. Rooseveltova administracija je bila proti tej

predlogi, češ, da zadevo že preiskuje zvezna komunikacijska komisija. Zagovorniki predloge so na to odgovorili, da bi bilo treba preiskati tudi delovanje te komisije. O'Connor je v zagovoru dejal, da mora demokratska stranka uvesti to preiskavo, "dokler še ni škandala". Predloga je pogorela s 101 proti 234 glasovom.

CCC se bo povečalo

Uprava zveznih civilnih konzervacijskih oddelkov namerava prihodnji mesec rekrutirati iz vrst brezposelnih mladih delavcev nadaljnjih 80 do 85 tisoč "boršnarjev", tako, da bo ta armada štele 300 tisoč mož.

Avstrijski dolgovi

Nacijska vlada je pretekli teden naznanila, da ne bo priznala avstrijskih "političnih" dolgov. Ti dolgovi predstavljajo milijonska posojila evropskih držav ekonomsko šibki Avstriji, katerih namen je bil, preprečiti "anschluss".

Svari zdravniško zvezo

Dr. Warren F. Draper, pomočnik v zveznem zdravstvenem departamentu, je pred dnevi posvaril Ameriško zdravniško zvezo, da je čas, da se začne zanimati tudi za problem zdravniške oskrbe za tiste množice v Ameriki, ki si je ne morejo privoščiti vsled revščine. Če se zveza ne bo zganila, je dejal dr. Draper, bo vzelo stvar v roke ljudstvo, "ki ne bo hotelo ostati za zmirom podhranjeno, mizerno nastava (Nadaljevanje na 3. strani.)

Vojna v Španiji

Španske rebelne sile pod generalom Francom so začele pretekli teden velikopotezno ofenzivo, katere cilj je bil zavzeti pristaniške mesta Valencija, ki je glavna točka za uvažanje živil in vojnega materiala v osrednjo Španijo z Madridom. Če bi se rebelom to posrečilo, bi bile vladne sile hudo udarjene, dasi ne še popolnoma odrezane od sveta, kajti na razpolago jim je še južno od Valencije ležeče pristanišče Alicante, ki pa ni tako priročno kot Valencija in ima slabše prometne zveze z Madridom. Prve dni ofenzive se je rebelom posrečilo zavzeti pristaniško mesto Castelon, potem pa je gen. Miaja poslal proti njim ojačenja in lojalisti so ustavili sovražnika 35 milj pred Valencijo ter ga na nekaterih mestih pognali nazaj.

V tem času se je tudi izvršil umik takozvane "izgubljene divizije", katere položaj je postal nevzdržen v Pirenejskih gorah. Divizija, ki je štela okrog 8.000 mož, se je umaknila preko Pirenej v Francijo, od tam pa se je večina vojakov vrnilo v Katalonijo.

Obsodbe, ki ne odpravijo zločinov, dokler obstojajo pogoji

Ameriška kriminalna kronika mrgoli raznih slučajev ugrabitve (kidnaping) premožnih oseb ali njihovih otrok, v svrhu izterjanja večje ali manjše odkupnine. Vsi se še dobro spominjamo ugrabitve Lindberghovega sinčka, ki so ga ugrabitelji umorili, za kar je moral Nemeč Bruno Rihard Hauptmann plačati z življenjem. Toda silno ogorčenje, ki ga je ta ostudni zločin vzbudil po celi Ameriki, in poostreni zakoni proti zločincem te vrste, teh zločinov niso odpravili. Vzlic vsemu se taki zločini vedno iznova dogajajo.

Nanovejši tak slučaj se je dogodil v mestu Miami v Floridi. Ugrabljen in umorjen je bil petletni deček Jimmy Cash, otrok premožnih staršev. Kmalu potem, ko so našli otrokovo truplo, je bil prijeto 21-letni farmarski delavec Franklin Pierce McCall, ki je po kratkem obotavljanju priznal zločin. In tako ga je okrožni sodnik H. A. Atkinson 19 dni po izvršenem zločinu obsodil na smrt v električnem stolu, kajti Florida ima za ugrabitve določeno smrtno kazen, razen v slučaju, kadar porota priporoči mlajšo kazen. Ker pa je McCall priznal krivdo, ni prišel pred poroto in smrtna kazen mu je bila v naprej zagov-

Zvezni kongres je v četrtek odšel na počitnice

ZAKON O MINIMALNIH MEZDAH NAJVAZ- NEJSI, KAR JIH JE SPREJEL. KONGRESNA PRE- ISKAVA TVA, NACIJSKIH, FAŠISTIČNIH IN KOMUNISTIČNIH AKTIVNOSTI

V četrtek je bilo zaključeno 75. redno zasedanje zveznega kongresa in poslanci so se odpeljali domov, kjer jih čaka marsikje vroča kampanja za ponovno izvolitev. To je bil eden izmed najdražjih kongresov v mirnem času, kajti v razne namene je sprejel oziroma določil potrošnjo nad 12 milijard dolarjev. Velik del tega denarja bo šel za povečanje bojne mornarice (za 20%) in moderniziranje ameriške armade. Tudi relief in WPA sta dobila ogromen kos od skupne vsote — nad tri milijarde in 750 milijonov dolarjev. Ali, če bo šlo tako naprej kot doslej,

še ta ogromna vsota ne bo mogla omiliti vse mizerije, v kateri se nahaja velik del prebivalstva vsled novega zastoja v gospodarstvu.

Predsednik Roosevelt ni imel lahkega opravka s tem kongresom, ki se mu je večkrat hudo uprl, zlasti v slučaju reorganizacije vrhovnega sodišča. Med važnimi administracijskimi predlogi, ki jih je sprejel, je bila predloga o minimalnih mezdah in urah, ki je bila po dolgem zavlačevanju in pričkanju naposled sprejeta. Ta zakon je prvi skupek te vrste v Zedinjenih državah. Novi zakon določa najnižjo plačo v prvem letu po sprejetju 25c na uro, 30c drugo leto in 40c tretje leto. Maksimalni delovni čas je 44 ur na teden prvo leto, drugo leto 42 ur in tretje leto 40 ur. Za sprejetje tega zakona sta pritiskali na kongres obe delavski uniji, A. F. L. in C. I. O.

Dalje je bila odredena kongresna preiskava monopolov in spora med direktorji TVA. Proti Rooseveltovi volji je bil podaljšan zakon o obrestnih olajšavah na posojila farmarjem in zelo okrnjen zakon o davku na nerazdeljene dobičke. Vzlic temu se mu je predsednik pred odgoditvijo zahvalil, rekoč, da "je pokazal definitivnih napredkov pri reševanju marsikaterega novega problema."

Kongres je nadalje sklenil podvzeti akcijo proti profesionalnim propagandnim in lobiističnim grupam, preiskavo vloge, ki jo igrajo komunisti pri WPA in pa preiskavo nacijskih, fašističnih in komunističnih aktivnosti v splošnem. Tudi La Follettov odsek, ki preiskuje gaženje civilnih svobodščin, bo nadaljeval s svojim delom.

(New Leader poroča, da je zvedel, da je vodstvo komunistične stranke odredilo razpust vseh uradnih komunističnih edinic v religiozih uposledovalnih centrih in ukinitje Red Pena (Rdeče Pero) in namenjene njihovim tovarišem drugih listov, ki jih komunisti v stavkah. Gospodarji pozna-izdajajo za delavce WPA, da jo plinske bombe samo iz rase s tem izogne preiskavi in čunov.

Delavci, ki izdelujejo plinske bombe, dobro vedo, da so in namenjene njihovim tovarišem drugih listov, ki jih komunisti v stavkah. Gospodarji pozna-izdajajo za delavce WPA, da jo plinske bombe samo iz rase s tem izogne preiskavi in čunov.

DŽINGIS KHAN

je naslov zgodovinskega romana, ki ga bo "Proletarec" začel priobčevati prihodnji teden. Iz nemščine ga je prevedel za "Proletarca" Ivan Vuk. Roman je zgodba o silnem poglavarju mongolskih plemen Džingis khanu, ki je pred 700 leti združil divja mongolska ljudstva, jih organiziral v nepremagljivo armado, ki je kmalu postala strah in groza Azije, Male Azije in Evrope. "Gospodar sveta" se je imenoval sam; in "šiba božja" so ga imenovali v deželah, katere je preplaval njegov divji mongolski val. Sled, ki jo je Džingis khan pušal za seboj, je bila grozna: cela cvetoča mesta v razvalinah in pepelu, reke krvi in gore človeških trupel.

Roman "Džingis khan" pa ni zanimiv samo zato, ker opisuje bojne pohode tega mongolskega osvajačca, temveč tudi zato, ker je očitno, da ga skušajo nekateri današnji "khani" v Evropi in Aziji celo nadkriliti v — krutosti, krvičelnosti in masnih moritvah neoboroženih mož, starcev, žen n otrok.

Povejte to tudi svojim prijateljem in znancem, ki niso še naročniki "Proletarca".

Italijan je drugačen tič kot Avstrijec Hitler. Nemogoče je napovedati, po katerih potih jo bo ubral, kajti, če mu bo kazalo, bo najbrž prav tako brez pomislekov pokazal hrbet svojemu nemškemu zavezniku, kakor je že storila Italija leta 1915., ko je zapustila centralne sile ter s pridružila zavezničnikom (antanti).

"Toda Hitler je bil vzgojen v fantastični nibelunški atmosferi Wagnerjevih muzikalnih dram. On bo vztrajal pri svojih načelih. Pa tudi pri svoji ignoranci o svetu okrog njega..."

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75, za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz. Business Manager: Charles Pogorelec. Asst. Editor and Asst. Business Manager: Joseph Drašler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL. Telephone: ROCKWELL 2864.

Korak naprej v pravo smer

Pet in sedemdeseti kongres Združenih držav je odšel na počitnice. Ta kongres je potratil mnogo besed, časa in energije za nepotrebnimi praskami in večkrat povzročil več hrupa kot ga je obravnavana stvar v resnici zaslužila. Toda to ni nič novega v ameriški politiki. In 75. kongres je storil tudi nekaj dobrega, čeprav bi bil lahko storil dosti več. Časih se je zdelo, da še tega ne bo.

Med zakoni, ki jih je sprejel, je nedvomno najvažnejši zakon o minimalnih mezdah in urah. Ta zakon je imel precej težko pot, kajti reakciji ni ugajal in se je trudila na vse kriplje, da ga ubije. To se je pokazalo, ko je bil dvakrat zavrnjen v odseku. Toda Rooseveltova administracija, A. D. F. in C. I. O. so pritiskali z vso močjo na kongres, ki se je nazadnje podal ter ga sprejel.

To je prvi zakon te vrste v Združenih državah. Zato je tudi zelo pomemben in bo najbrž bolj malo koristil delavstvu v splošnem. Saj je večkrat kazalo, da niti v tej pomankljivi obliki ne bo prodril.

O določbah tega zakona z ozirom na mezde in delovne ure pišemo drugje. Zakon bo izvajal od predsednika imenovan in senata potrjen upravitelj, ki bo imenoval za vsako industrijo poseben odbor, čigar naloga bo, preiskati razmere na svojem področju in potem priporočati, kaj naj se ukrene. Zakon pravi, da morajo biti zastopani v teh odborih delavci, delodajalci in javnost, s čimer so mišljeni konzumenti.

Zakon bo stopil v veljavo oktobra letošnjega leta. Kazen za kršitev tega zakona je zelo mila — delodajalec, ki se bo pregrešil, more dobiti največ šest mesecev zapora in največ pet sto dolarjev globe.

Druga hiba tega zakona so neštete izjeme, na podlagi katerih bo mnogo delodajalcev v celi raji obratov lahko izvzeh od njegovih določb, kar je slabo za delavce v teh obratih.

A v zvezi vsem tem in drugim pomankljivostim je treba priznati, da je ta zakon v načelu potreben in dober. Pomankljivosti se lahko odpravijo. Toda delavci morajo sami poskrbeti, da se to zgodi. Prvi korak je storjen.

Čudna vloga Rooseveltove vlade

Predsednik Roosevelt, pravijo, je demokrat, ne zgolj kot član stranke, ki nosi to ime, temveč tudi po prepričanju; on je za ohranitev politične demokracije v Ameriki (druge še nimate). Tako pravijo in z drugimi vred to radi verjamejo. Toda Roosevelt je tudi spreten politik, ki vedno računa, koliko politične koristi bo imel od kakega koraka, preden ga stori. Komur ni znano to, res težko razume na videz čudno vlogo Rooseveltove administracije z ozirom na to kar se na primer dogaja v New Jerseyju.

Tam, v Jersey Cityju imajo za župana vodjo tamošnje demokratske politične mašine, ki uživa po deželi približno enak sloves kot newyorška Tammany Hall ali Prendergastova mašina v Kansas Cityju. Ta župan je Frank Hague (Hejg). Mož se je zavzel, da bo napravil v Jersey Cityju takšen "red", kakršnega dela na pr. Hitler v Nemčiji. Sklenil je, da smejo v Jersey Cityju nastopati in govoriti samo ljudje, ki njemu ugajajo. Ker mu ne ugajajo tudi delavski unijski organizatorji, vodi boj tudi proti njim. In kdor Haguen ni všeč, mora iz mesta. Če noče iti sam, ga odvzema njegova policija, kakor se je zgodilo v slučaju Normana Thomasa, ali ga pa prestraši z najeto drhaljo, kakor se je zgodilo v slučaju demokratskega kongresnika O'Connella. Dejstvo, da se s takim početjem gazi po ustavnih določbah, ki med drugim tudi jamčijo slehernemu Američanu svobodo govora, Haguen pri tem ne zanima. On sicer rad govori o "amerikanizmu" in "nedotakljivosti naše vladne oblike", toda v njem ni trahice pravega ameriškega duha in na zvezno ustavo se očito poživlja in bi ga zanimala kvečjemu tedaj, kadar bi tudi njemu prav prišla.

Haguen je tudi podpredsednik demokratske stranke. Današnji vodja te stranke je predsednik Roosevelt. In kdor ne pozna politike, je nedvomno pričakoval, da bo Roosevelt dal vsaj ukor Haguen. Roosevelt je vendar za demokracijo in Haguen pa gazi po nji! Da, to je že res. Toda Hague je tudi gospodar močne politične organizacije v svojem domačem mestu, kar pomeni pri volitvah mnogo tisoč glasov. In to je, kar šteje tudi pri Rooseveltu. Zato ni pričakovati, da bi javno obsodil Haguenovo fašistično početje, dokler ni prepričan, da bi to koristilo politično. O tem pa zaenkrat očitno ni še prepričan.

Urezali so se!

Če so mislili skriti vodje drhalskega napada z gnilimi jajci na Normana Thomasa v Newarku, New Jersey, da bodo s tem prestrašili napadenega Thomasa in druge zagovornike svobode govora in drugih civilnih svobodščin v Ameriki, so se urezali. Vse, kar so dosegli, je bilo slabo ime za mesto Newark. Thomas se je vzlic temu vrnil ter Newarkom oziroma njihovim mestnim očetom povedal, kar jim je šlo. In potem jih je bilo tako sram, da so sklenili, da Newark ne sme postati drugi Jersey City, določili Washington park za javno pozornico v Newarku, kjer sme vsakdo razkladati svoje politične nazore, obenem pa je bilo vzeto vodstvo preiskave napada na Thomasa pomožnemu pol. načelniku, ki je "varoval" Thomasa s 400 policaji, pa ga "ni mogel" ubraniti pred drhaljo, ki je štela dobrih sto mož. Če bi bil Thomas ostal doma, bi ne bilo vsega tega in širša ameriška javnost bi ne bila opozorjena na nevarnost, ki grozi demokraciji iz gnezdišč fašizma, kakršno je Jersey City pod Haguenom. Zato smo mu lahko hvaležni.

THOMAS BOMBARDIRAN Z JAJCI

Ko je pred kratkim vodja in trikratni predsedniški kandidat Ameriške socialistične stranke, Norman Thomas hotel govoriti v Newarku, N. J., ga je napadla razčuvana drbal, ga obmetavala z gnilimi jajci in pa-

tadžirki in nazadnje podira govorniški odel. Na vseh je bilo 400 policajev, ki pa "niso mogli" napraviti reda. Razgrajnečev je bilo okrog sto in pokrili so bili s čepicami Ameriške legije. Garnja slika je bila vzeta v trenutku, ko je eno jajce zadelo Thomasa v glavo.

Po petih letih zopet v Chicagu

IVAN JONTEZ

Sredi minulega meseca me je urednik "Proletarca" Frank Zaitz presenetil s pismom, v katerem mi je sporočil, da namerava iti na obisk v Jugoslavijo ter me vprašal, ali ne bi bil jaz pripravljen priti v Chicagu, da bi vršil njegovo delo za časa njegove odsotnosti? Da je izvršni odbor soglasno sklenil, da se povabi mene. Obenem je izrazil željo, da mu brž odgovorim, da se bo vedel pripraviti.

Toda brž se včasih še fige ne da narediti! In človek se ne more kar v hipu odločiti, ali bi all ne bi za nekaj časa pokazal hrbet svojemu domačemu kraju ter jo mahnil po svetu. Tako stvar je treba najprej dobro premisliti in v glavi prelehtati. In tako sem začel razglabljaljati:

"Hm... Da bi šel v Chicagu tako rekoč udarila v oči, je bila dolga vrsta zanikrnih podrtij vzdolž železniske proge, ki bi jih človek ne privoščil podganam, da bi morale živeti v njih — toda v teh odurnih podrtijah žive ljudje... Pogled na to revščino in umazana doma čepiš, se te začne letavati pliesnoba... Gledati dan za dnem, mesec za mesecem in leto za letom iste obrabe, iste hiše in meriti iste ulice, začne nazadnje človeka dolgočasiti... Ideja ni neumna. Kar pisal mu bom, da pridem. Saj doma me nemara ne bodo preveč pogrešali, pokore se povsod za nekaj časa radi znebe..."

Brez pomislekov seveda ni šlo. Delo me sicer ni skrbelo, saj nisem več novinec v našem novinarstvu, nisem pa še urejeval izrazito socialističnega lista. Toda korajzja velja sam si rekel. Če ga kdaj kaj polomiš, ne bo to prvič in, upajmo, da tudi ne zadnjič. Saj je nam vsem lastno, da na vsako toliko napravimo kako polomijo — in kaj za to? Saj se še tako presneto malo naučimo. Vsem pa nisi še nikdar znal ustreči in jim tudi nikdar ne boš, kakor nihče drugi.

Potem sem sporočil to odločitev ženi. Pepca me je pogledala. "Le pojdi", je dejala. "Saj v štacuni mi bo lahko pomagala Skapinova Vida. Tebi pa tudi ne bo škodovalo nekaj mesecev dela, kakršnega si vajen..."

Zadnji dan v Clevelandu sem bil precej zaposlen. Zjutraj sem moral iti na zvezno sodnijo, kjer sem bil zapričen kot podanik strica Sama, potem sem moral k zobozdravniku, da mi je popravil nekaj skrbin, mimo grede me je čakalo še več majhnih opravkov, kakršni se nakupijo, kadar se človek odpravlja na pot, tako, da mi skoro ni ostalo časa, da bi se mogel posloviti vsaj od najbližjih znancev. Toliko da sem se utegnil spotoma za hip ustaviti pri Skapinovi, Durnu in urarju Prostorju (tega sem pridobil, da se je spet naročil na "Proletarca") in že je bila

"Presneto, saj imate čisto aristokratski dom..."

Smejali so se mi. In nemara jim je dobro delo, ker sem pohvalil njihovo izbiro? Saj nisem mogel drugače. Posloje ni novo, toda dobro ohranjeno, sobe, v katerih so uradi "Proletarca", so prostorne in svetle, v prvem nadstropju je prijazna majhna dvorana, v kleti pa točilnica kluba Centra. In cena ni bila previsoka.

V Center je pričeljo nekaj naših "Rdečih sokoličev". V hipu je Center odmeval vselegra živčava. Deca je v Centru čisto domača. Čez čas je prišla za njimi tudi njihova voditeljica, Ana Benigerjeva. Ti fantiči in deklice so napravili dober vtis name. Tudi jaz namreč verjamem, da je mladina "naš up in naša nada", s pridržkom, da so te besede nekaj vredne le tedaj, kadar služijo za vodilno misel pri delu, katerega namen je voditi mladino tako, da bo res postala naše upanje. Zato sem bil vesel ob pogledu na Rdeče sokoliče.

Pogovor je prešel na piknik kluba št. 1, ki se je vršil drugi dan v Willow Springsu. Charlie je žalostno gledal skozi okno v dež in obupal: "Vražje vreme, vse nam bo pokvarilo!" Jaz sem ga tolažil: "Ne obupaj, dokler ne vidiš, kakšen bo jutrišnji dan! Meni se zdi, da bo prav tako lep, kakor je bil minulo nedeljo, ko smo imeli v Clevelandu "Jadranov" piknik. Tudi tam je v soboto deževalo, da veselje za žabji rod..."

In prav sem imel! Charlie je prezdolal izpulil nekaj las. Čez noč se je namreč napravilo vreme, ki je bilo res idealno za izlet na deželo.

(Dalje prihodnjic.)

Povsod enaka muzika

V Gowandi, N. Y., so se delavci v tamošnji tovarni usnja organizirali v unijo in nato z veliko večino sklenili, da se pridružio CIO. To pa seveda ni bilo všeč vodstvu tovarne, ki je s pomočjo drugih reakcionarnih elementov v Gowandi (trgovci, Ameriška legija itd.) začelo metati polena pod noge mladi uniji. Proti tej je bila tudi ustanovljena kompanijska unija in ko je nekaj zavrednih delavcev spremilo k uniji pristopajoče delavce z glasnimi "buuu", je gowanski reakcionarni element zagnal tak krik, kakor da se podira Jeriho. Nato je lokalna podružnica Amer. legije odpeveda uniji CIO rabo svoje dvorane za sestanke in unija se je zatekla v Slovenski dom, pa tudi od tam jo skušajo pregnati. Da ubije moralo delavcev, tu družba tudi iz zlobe zaprla tovarno, a jo je morala pod pritiskom naročil spet odpreti in začeti klicati delavce nazaj na delo. Vsa zadeva bo prišla te dni pred sodišče. Delavci so prepričani, da bodo naposled zmagali.

Ne kupujte ničesar, kar je bilo izdelanega na Japonskem!

Francoski kardinal v Ljubljani

Zadnje dni maja se je v Budimpešti na Madžarskem vršil evharistični kongres, katerega se je udeležil tudi francoski kardinal Verdier, ki se je spetoma ustavitil v Ljubljani. "Delavska Politika" je ob tej priložnosti prinesla sledeče komentarje, deloma cenzurirane:

Francoski kardinal jih je počul. — Te dni se je vozil skozi Ljubljano na evharistični kongres v Budimpešto pariški kardinal Verdier, "Slovenčev" o kolicu je seve najbolj zanimivo izvedeti za kardinalovo mnenje o ljudski fronti. Gospodje so mislili, da bo kardinal zabrenkal na njihove strune. Pa so se zmotili. Kardinal jim je rekel, da je bila Judska fronta v začetku kulturno bojna, toda on (kardinal) je s svojim nastopom, ko je priznal, da so bile nekatere socialne reforme nujne in da je obzalovati, da jih katoličani sami niso že davno izvedli, "komunistični vihri" (tega kardinal gotovo ni rekel, ker ve, da so v ljudski fronti tudi radikalni in socialisti, naša op.) odbil rogove. — Kaj bi rekel kardinal Verdier, ko bi vedel, da so "Slovenec" in njemu podobna glasila napadala s Bluma baš radi teh socialnih reform in mu očitala socialno demagogijo, s katero da je spravil Francijo na rob propada. Francoski kardinal je moral priti, da je gospodo počul. Toda ne bojimo se, da bi se gospodje po tem potuku kaj pobjesili. Njihovo geslo je vendar: namen posvečuje dejstva. Kardinal pa je rekel: "Pot ljubezni nas bo vodila do resnice in rešila." To pot hodijo predstavniki cerkve v državi, kjer je cerkev ločena od države in pravijo, da je edino prava.

V Budimpešti se je pričel evharistični kongres. Na kongres je prišel papežev poslanec Pacelli. (Zadnji stavek zaplenjen. Op. ured. P.)

Bratci "Slovenca" so bili gotovo na moč presenečeni, ko so čitali natisnjeno izjavo kardinala Verdiera, da gradi v Parizu že 104. cerkev in da je cerkev v Franciji v mogočem razvoju. Ker iz tega, kar jim je doslej serviral "Slovenec" o Franciji, bi človek mogel sklepati, da je cerkev tam izpostavljena krutemu preganjanju in da brezbožna ljudska fronta zažiga in podira božje hiše.

Ob sprejemu kardinala Verdiera na meji in v Ljubljani, so ga vsi gospodje pozdravljali — latinsko (celo "v gladki latinščini", na kar je "Slovenec" zlasti ponosen). Kardinal pa je odgovoril — v francosčin. In dobro jim je odgovoril.

Gospodje, ki se v Avstriji niso ničesar naučili, groze razrednim strokovnim organizacijam in pravijo, da bodo slekli rokavice. Gospodje, vaši duhovni sobratje tam preko bi dali kdo ve kaj, ako bi mogli napraviti, da bi se vse to kar se zgodilo, popravilo in vzpostavilo staro stanje; nikoli več bi jim ne prišlo na um, da bi v spору z delavci slekli rokavice.

"Slovenec" poročevalec iz Budimpešte piše: "V soboto je kakor nalašč zaprla mejo proti Madžarski Čehoslovaška in v teh žalostnih dneh izgubila v obdonavskem kraljestvu brez vladarja še tiste simpatije, ki jih je nevarni čas kljub vsem političnim simpatijam rodil..."

Zelo zamerijo gospodje čehoslovaški njene obrambne mere. In še bolj čudno je, da take stvari objavi "Slovenec" — brez komentarja...

"Slovenec" (št. 120) piše: "Omembe vredna zanimivost je bila v nedeljo še blagoslovitev 59.000 litrov najboljšega madžarskega vina, ki so ga dale madžarske državne in zasebne kletarne na razpolago duhovnikom vsega sveta za maše ob kongresu. Vseh 59.000 litrov vina je v enem sodu, ki so ga posebej naredili za državno klet v Budarodskih gorcih. To je "vino sv. Stefana" v spomin na 100-letnico madžarskega kralja-svetnika. Ob tem jubileju se poživlja seveda spomin na nekdanje čase v sto oblikah. Tudi na tem sodu je videv: v njegovo hrastovino je v ogromnih merah vrezan obraz Szent Istvana s krono, za ozadje pa mu je nazoren zemljevid Velike Madžarske in v njej trianonska karta okrnjenega svetofarskega kraljestva..."

V Budimpešti in po njej vse države višje kraljeve zastave s črnim florum in marsikje na pol droga: narod, ki je sposoben za svoje pravične in krivične izgube žalovati dvaj-

(Nadaljevanje s 1. strani.)
njeno in brez potrebne zdravniške oskrbe za časa bolezni."
Lindbergh zastražen
Ameriški listi so pretekli teden poročali, da se slavni letalec Lindbergh še ne misli vrniti v Ameriko, baje, ker je dobil od tu razna grozila pisma od oseb, ki smatrajo, da je delno odgovoren za eksekucijo Riharda Bruna Hauptmanna. Medtem je pa Lindbergh obiskal znanca dr. Alexisa Carrela, ameriškega znanstvenika, na francoskem otoku St. Gildas in francoske oblasti so za vsak slučaj podvojile policijsko stražo na otoku.

Samomor znanstvenika

V San Francisco, Calif., je skočil skozi okno v četrtem nadstropju v smrt dr. William Wallace Campbell, znan astronom in častni predsednik californijske univerze. V samomor je šel iz strahu pred oslepitvijo.

KONFERENCA

J. S. Z. IN P. M.

ZA VZHODNI OHIO IN ZAP. W. VIRGINIJO

V NEDELJO 26. JUNIJA 1938

NA FARMI s. J. ŠKOFA

BARTON, OHIO

Pričetek zborovanja točno ob 10. dopoldne.

Po zborovanju

PIKNIK

v korist konferenčne blagajne.

IVAN VUK:

V TRAVNIKU

(V PRESTOLICI VEZIRJEV.)

(Konec.)

"Pripravi purana, Meho!"

"Kateriga, efendi?"

In ko sta popila kavo, naroča beg slugi:

"Šla bova, veš, na balkon."

Sluga, ki ni vedel, na kateri balkonu, je vprašal:

"Na kateriga, efendi?"

Gost, hercegovski beg, je bil kakor omamljen nad bogastvom svojega prijatelja.

Čez nekaj časa je bosanski beg vrnil obisk hercegovskemu begu. Hercegovski beg, da bi se ne osramotil pred gostom, je ukazal slugi, da mora na vsako naročilo vprašati "kateri". "Kajti, da boš vedel, pristem bosancu je vse "kateri", pri nas pa vse po enemu ali pa nič. In zato, ko ti naročim, prinesi to in prinesi ono, vedno vprašaj "kateri, efendi". Tudi bosanski beg mora vedeti, da imam vsega po več."

Prišel je bosanski beg. Sluga je dobro igral vlogo in je po naročilu, naj vodi gosta v krog, vprašal razburljivo, "v kateri, čestiti efendi?"

Ko so sedli, je tlesnil Hercegovec v dlani in naročil:

"Prinesi rakije" (za ta slučaj izposojeno).

Sluga je odgovoril:

"Katero, efendi?"

Tako je sluga ves čas dobro igral. Naposled je beg naročil:

"Pokliči mojega očeta!"

Sluga pa, kakor je bil naučen, je vprašal:

"Kateriga, efendi?"

In še danes, ko se kje govori o bogastvu in sijaju, se vedno pripomni: Tako, kaj, kakor tisto o Hercegovsku "kateri"?

Če se je beg pečal s trgovino, je bil omalovaževan. Vsaako delo je degradiralo plemiča. Delo je bilo prokletstvo. Zato je prva miza — sofa pripadala samo begom in agam, ki so se bavili samo z uglednimi rečmi in z udobnostjo.

Drugi mizi — sofi so pripadali iznošeni ostanek prve, ki so se bavili s kakršnim koli delom in to ne radi udobnosti in zabave ampak radi zaslužka. Prvenstvo je bilo odvisno še od starosti pokolenja in bogstva. Beg, ki je imel oba pogoja, je bil med prvimi pravimi plemiči. Pravi plemič se torej ni za nobeno stran gospodarstva brigal. Podpaša, poglavar je mislil mesto njegova. Brigal se je za finance svojega gospoda, brigal se za priveditve in udobnosti. In tako je danes, ko je odpravljena tlaka, usahnili tudi vir dohodkov. Ni več podpaš-poglavarjev, a odškodnina za razlašena posestva je bila kaj kmalu potrošena za udobnosti.

Malo podatkov je ostalo z 212 let vezirovanja v Travniku. Ali Travnik je svojo odličnost ohranil. Tudi danes konkurira travniška kuhinja sarajevski. Trg, kakor utrjen od preteklosti, oddihava v zelenju. Po ulicah hodijo z lenimi koraki ljudje. Tu in tam vzemirami kak turist trg. V okoliških kavarnah se pripovedujejo legende o vezirjih. Govori se o Dželadini paš — Dželaliji, ki je kakor Hanibal na slonu, prišel iz Ohrida v Travnik. Pripoveduje se o trdi njegovi roki, kako je kaznoval bega in o džamiji, ki se je zidala s kamenjem, ki ga niso prinašali kmetje in tlačani in siromaki, ampak same age in begi.

"Muslimanke še zdaj strašijo"

jo svoje otroke z Dželalijo", je rekel publicist Džeko Stefanović.

"Kako", je vprašala gospa Marija.

"Bil je, kakor pripovedujejo, zelo strog in neizprosen. Pravijo, da tudi zelo krvoloden, ali pravičen. Vendar je pri vsej svoji pravičnosti pogubil mnogo pravičnih in uglednih bosanskih ag in begov, samo da je zmanjšal vpliv, ki so ga imeli pri ljudstvu."

"Tista pravičnost je pač bila kakor danes: Kdor je mogel, hoče biti pravičen, po svoje je tudi pravičen", je segel vmes Zdravko.

Stefanović pa je nadaljeval:

"Če so s trdnjave zagrmeli topovi, je ljudstvo in vsi znalo, da je padla zopet glava. Telo nesrečneža je bilo izstavljeno na trgu, pokrito s plahto, da si ga je lahko ljudstvo ogledalo. Mnoge in mnoge je dal paša posekati, mnogi so bili zadavljeni, a mnogi so umirali tiho in neopazno kot gosti vezirjevi na njegovem divanu. Takšna je bila tista Dželalijeva doba... Ali tudi dobre stvari pripovedujejo o njem. Bil je pravičen in strog. Imel je svoj aršin (meter). Z njim je šel po trgu in gledal, če je pri trgovcih prava mera. In gorje tistemu, ki ga je zalotil za nepravno mero. Če bi pek spekel manjši kruh, kakor je bilo določeno, bi ga paša dal pribiti z žebeljem za uho na vrata. Tudi svoj vrč je imel paša, da vidi, če je pri trgovcih pravi vrč. Strog je bil in je upeljal red, da so se ga vsi bali. Pripoveduje se, da je tudi skrbel za čistoto. Nekoč je stopil k neke mu trgovcu, da bi kupil med."

"Imaš med?" je vprašal.

"Imam", je odgovoril trgovec. "Fini, izbrizgani med, paša!"

"No, pokaži!"

Ko je trgovec odprl posodo, o groza... v medu je brcala živa miš. Hitro, da bi paša ne zapazil, je segel z roko v med, zgrabil miš z medom in vse zanesel v usta.

"Fini med, glej, paša", je rekel v smrtne strahu in podedel živo miš. Rešil je glavo. Živel je tudi nek hodža, dober človek, pravičnik, ilhamija po imenu. Ljudstvo ga je ljubilo in spoštovalo. Ali pašavezir se je bal, da bi se ljudstvo preveč ne navezalo na hodžo, pa ga je hotel odstraniti. Poklical ga je k sebi, rekoč: "Pridi, efendi, moj vrtnec je zbolel!"

Hodža je takoj vedel, kaj to pomeni. "Moram iti", je rekel svojim. "Moj čas je prišel. Moj grob bo ograjen ali pri njegovem grobu se bodo ustavljali samo psi!"

Umil se je, vzel asbest, ali kako se po vašemu, katoliški pravi, "izpovedal se je" — in šel. Umril je, tiho je zaspal na pašinem livanu. Zastrupljen!"

"Kakšen konec je pa vzel ta vezir?" je vprašala gospa Marija.

"Ustno izročilo pravi, da so ga zastropili gosanski begi. Drugo poročilo zopet govori, da je zbolel in da ga je usmrtila bolezen... Ali spomin je ostal nanj in se izroča od generacije do generacije po vsej Bosni. Mamice strašijo, kakor sem že rekel, svoje otroke z njim."

Kadar naročate knjige, poslužite se Proletarceve knjižarne.

Kar je za Amerikanca avtomobil, je za Slovenca kolo. Statistika dokazuje, da se Slove-

DIKTATOR JERSEY CITYJA

Zupan Frank Hague je pred kratkim proglasil v Jersey City "amerikanizacijski dan" in zbral skupaj veliko parado, s katero je skušal dokazati, da njegovi volilci odobravajo njegovo početje in "da ni prostora v Jersey Cityju za komuniste". V Haguejevih očeh je "komunist" vsakdo, ki se ogreva za spoštovanje utvarnih svobodičin in vsak delavski organizator. Na sliki je Hague na sredini, poleg njega pa kongresnica Mary T. Norton.

Iz Jugoslavije

Koncem maja se je vršila v Beogradu razstava letal. Otvorjena je bila v nedeljo, dne 29. maja. Ob tej priliki je priletelo v Beograd 31 Hitlerjevih bombnih letal. Naproti jim je poletelo 50 jugoslovanskih letal. Nemci so bili sprejeti z veliko častjo.

Tovarna aluminija v Lazovcu je zaključila šestmesečno obratovanje v letu 1937, s 555 tisoč dinarjev čistega dobička. Ta tovarna ne plačuje davkov, ker je oproščena.

Nafto upajo zajeti na desnem bregu Drave v Medjimurju in pri Osijeku. Strokovnjaški pravijo, da mora biti nafta v teh krajih tudi na jugoslovanski strani, ker na madžarski strani se jo nateče dnevno po 23 vagonov. Vrh tega so zasledili nafto tudi v Bosni, na planini Majevidi, severno od Sarajeva. Pravijo, da imajo ta petrolejska polja zvezo z rumenskim oljnimi vrlec, dasi jih loči velika razdalja.

Osem z lesom naloženih vagonov se je razbilo na postaji v Slovenjgradcu dne 28. maja. Pripeti so bili k mešanemu vlaku, se spotoma odtrgali ter zdrveli po strmi proggi proti Slovenjgradu, kjer so se iztirili in razbili. Človeških žrtve ni bilo.

Brezposelnost med srednješkolskimi učitelji je velika. V Sloveniji jih je nad 150 brez službe, v vsej državi pa 1350.

Zagrebska podružnica zveze tiskarjev v Jugoslaviji je obvestila svoje naročnike, da mora podražiti tiskovine za pet odstotkov, ker se je podražil papir. Industrija papirja v Jugoslaviji je združena v kartel, ki narekuje cene, kakor mu bolj kaže. Kartel je cene papirju podražil že nekajkrat v zadnjem letu, kar je popolnoma nepotrebno. Naše papirnice do polovice počivajo v zmislu kartelnih dogovorov. Tako imamo v Jugoslaviji oduroške cene papirja zaradi dividend, delavstvo je pa brez dela.

Kar je za Amerikanca avtomobil, je za Slovenca kolo. Statistika dokazuje, da se Slove-

štruc kruha, Kristina Turpin kavo in sladkor, Chas. Pogorelec eno šunko, Anton Gardenc potico, Rok in Nikolina Božičnik šunko in dve steklenice kumar in Frances Vider potico.

V gotovini pa so prispevali: Parkview Laundry Co. \$5.00; po \$2: Luka Groser st. in Frank Benchina; po \$1: Mimi-Omahen, Joseph Oblak, Alice Artach, Philip Godina, Frances Godina, Oscar Godina, Joseph Turpin, Al Rak, Anna Ciganic in Joseph Drasler; Frank Podlicev 50c, skupaj v gotovini \$19.50.

Vsem skupaj v imenu kluba in Proletarca, iskrena hvala! Chas. Pogorelec, tajnik.

Piknik "Sosedov"

V nedeljo, dne 26. junija, bodo imeli "Sosedje", št. 449 SNPJ, piknik pri Val. Kobalu na Clarendon Hills. Podrobnosti o tem dobitu v oglasu v današnjih številki.

Piknik treh društev

Kemmerer, Wyo. — Na nedeljo, dne 3. julija, se bo tu vršil skupni piknik društev št. 267 SNPJ, št. 94 KSKJ in št. 12 SSPZ, v korist društvenih blagajn. (Prostor, kjer se bo vršil, v dopisu ni bil označen. Op. ured.) Člani teh društev in drugi rojaki iz naše okolice so prijazno vabljeni, da pridejo na piknik in se porazvesele in nekoliko pozabijo na težave, ki pritiskajo danes nas delavce. — Anton Tratnik.

Silna povodenj na Kitajskem

V vojno na Kitajskem je pretekli teden posegel nov faktor, na katerega so japonski generali pozabili računati. Ta faktor se imenuje Rumena reka. Ta veletok ima navado, da se vsakih par sto let naveliča svoje stare struge ter si poišče novo pot k morju. In ko je bila zadnji teden bitka za posest važnega železniškega križišča Čengčev na višku, je Rumena reka začela naglo naraščati in rušiti nasipe okrog Kaifenga in Čengčeva. V nekaj dneh je povodenj zavzela toliko obseg, da ni bilo več govora o nadaljevanju bitke in obe armadi sta se morali umakniti pred silnim navalom kalnega vodovja Rumene reke, ki je doslej že poplavlila ogromna ozemlja in zahtevala tisoče človeških žrtve. Poroča se, da je pri tem utonilo tudi več tisoč japonskih vojakov. Japonski izvedenci pravijo, da je 90 odstotkov vodvoja Rumene reke zapustilo staro strugo, ki se vije proti severu, ter se začelo valiti proti jugu.

Ker je povodenj prekrizala načrte japonskih generalov, ki so nameravali prodreti do časnega kitajskega glavnega mesta Hankowa od čengčevske strani, so zdaj poglagnali svoje čete proti Hankowi ob reki Jangce. Doslej pa tudi od ne morejo zaznamovati velikih

Prispevki za španske borbe XXI. IZKAZ Aspen, Colo. Dr. št. 47 JSKJ \$3; dr. št. 51 SNPJ \$2; po 50c: Louis Zelnik in John Lovins; po 25c: Anton Vidic, Frank Dolinsek in Joe Belle, skupaj \$6.75. (Poslal Louis Zelnik.) Tacoma, Wash. Dr. št. 403 SNPJ \$2.50; Joseph Marcellja 50c; po 25c: N. N. in John Lucich, skupaj \$3.50. (Poslal Joseph Marcellja.) Barberton, O. Dr. 61 SSPZ \$2; po \$1: Joseph Valencic in Matt Mochnik; Jacob Zalar 50c, skupaj \$4.50. (Poslal Matt Mochnik.) Point Marion, Pa. Dr. 494 SNPJ \$1; Anton Zupančič 75c; po 25c: Ivan Brankovich, Tony Mlskar, Jacob Oblak, Frank Krall in Joe Gačnik, skupaj \$3.00. (Poslal Anton Zupančič.) Penn, Pa. Dr. 252 SNPJ \$1.00. Pittsburgh, W. Va. Klub 228 JSZ \$2.00. Claridge, Pa. Dr. 2 SSPZ \$3.00. Chicago, Ill. Po 25c: Ludvik Katz, Frank Teropčić, Louis Volk, Frances Swoisak, Terezija Ergec, Mary Abram, Frank Pušnik, John Loško, Anna Loško, John Morsi, Steve Vidmajer; Mr. Bogolin 20c; po 10c: Joe Centrich in Anton Kravanja, skupaj \$3.40. (Poslal John Morsi.) Sharon, Pa. Neimenovan 50c; po 25c: Joe Berman in Louis Zikar; Anton Zidanšek 10c, skupaj \$1.10. (Poslal Joseph Garm.) Klein, Mont. Dr. 132 SNPJ \$5.00. Washington, Pa. Po 25c: Martin Starniša Sr., Mark Dallček, Martin Starniša Jr., Peter Sumar, George Frangsh, Luka Jurkovich in Jacob Klemenc; po 10c: Frank Henrik in John Carny, skupaj \$2.00. (Poslal John Razvoza.) Barton, O. Dr. 562 SNPJ \$4.00; Frank Primozic \$1; po 50c: Roki Škof, Frank Vohnel, Louis Bregant; po 25c: Frank Zdešar, Nace Zlemberger, Howard Bellville, Joe Primo-vice; po 20c: Frank Podobnik in Andrew Habe; Alfred Temmedy 10c, skupaj \$8.00. (poslal Joseph Škof.)

Avstrija v senci kljukastega križa

V listu "New Statesman and Nation" poroča neka Angležinja o razmerah, ki so nastale na Dunaju po "anschlussu". V propagandne svrhe so poslali večje skupine dunajskih delavcev na obisk v Nemčiji. Vzeli so jih iz tovarn in poslali na pot kar v delovnih oblekah. S tem so hoteli naciji pokazati nemškemu delavcem, v kako slabih razmerah so živeli doslej avstrijski delavci. Omenjena Angležinja tudi pove, da se Avstriji kar ne morejo privaditi novemu režimu. Neke poštni uradnik, ki nosi sicer kljukasti znak, ji je rekel, da ni nikoli mislil, da se mu bo kdaj tako slabo godilo. — Dobro pa uspevajo trgovine v živili in mesarije, ker Nemci, ki prihajajo iz rajha v Avstrijo, na debelo kupujejo živila ter jih pošiljajo v Nemčijo, kjer vsega primanjkuje. Ampak avstrijski trgovci se boje, da nazadnje ne bodo imeli posebne koristi od nemškega denarja. Se pa še dobro spominjajo inflaciji po zadnji vojni. — Odkar je na Avstrijo padla senca kljukastega križa, je bilo poslanih v zapore in ujetniška taborišča nad 40,000 ljudi, ki so se zdeli nacijem nevarni ali nezanesljivi. — Tudi Seys-Inquart, ki je deželo izročil Hitlerju, ni zadovoljen. Pred nedavnim se je pismeno pritožil pri Hitlerju, ker je podrejen avstrijskemu "gauleiterju" ali glavarju Burckelu obenem je pa pisal, da se vsled napačnega naciziranja dežele ne bi moglo več znesti tudi na avstrijsko vojskstvo, v slučaju spopada s Čehoslovako. Hitler je nato poklical Seys-Inquarta na zagovor k sebi v Monakovo.

Terorizem v Nemčiji

V Nemčiji je pretekli teden izbruhnil nov val terorizma, ki je naperjen proti Židom. Hitlerjev protizidovski "pes" Streicher skuša zdaj žide popolnoma uničiti tudi gospodarsko ter jim vobče onemogočiti človeško eksistenco. Več o terorju v Nemčiji bomo poročali prihodnjic.

Advertisement for TAPPAN PLINSKI PEČI (gas stoves). Features a photograph of the stove and text describing its benefits and price.

Ta mesec lahko prihranite \$20.25 na 1938 TAPPAN PLINSKI PEČI

Redna cena \$110.75 (Prodnjani davek posebej) MANJ poseben junijski popust \$20.25 IZREDNA junijska cena \$90.50 (Poleg malih stroškov za prenos.) — Do 24 mesecev čas za plačevanje.

IZDELANA ZA TRPEZNOST — S PEČJO OBSEŽNE VELIKOSTI—PRIPOMORE DO LAHKEGA DOBREGA KUHANJA

Nabavite si to novo 1938 Tappan plinsko peč s prihrankom \$20.25! Nje močni izdelek pomeni uporabo za celo življenje. Ima veliko peč, obsega za družino, kakor tudi vse te moderne dodatke: Močna insulacija peč... V notranjost vidna peč z lučjo v njej... hitri gorilec, "ohranjujoči vitamine"... prakilne brez dima... luč na vrhu... deljiva površina v udobno mizo za postrežbo. Ogledajte si to krasno peč v vam najbližjem uradu Peoples Gas še danes!

MODERN COOKERY... CONSTANT HOT WATER... SILENT REFRIGERATION... GAS HEATING THE PEOPLES GAS LIGHT AND COKE COMPANY

Advertisement for "Društvom in Klubom" (Clubs and Societies). Encourages political success and features the slogan "PROLETARCU".

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v "PROLETARCU"

Dalje so še prispevali: Min-ka Aleš, brisače in robeže (za tombolo), Angela Zaitz 30

FRAN ZIZEK, PRAGA:

MODERNA GLEDALIŠČA V PRAGI

Osvobojeno gledališče (Osvoboženo divadlo) je najstarijša scena v kapitalistični Evropi, tesno vezana na aktualnost. Uprizarja romantične komedije ali pa revije. V njih delujeta poteg drugih igralcev kot glavna akterja klovna Voskovec in Werich. Njune šale so vselej ostro naperjene proti fašizmu, reakciji in kapitalističnemu sistemu. Zato sta v teku desetih let svojega uestvovanja postala najslavnejša češka igralca, znana daleč po svetu. Snimala sta tudi nekaj zelo uspešnih filmov. Občinstvo, ki se sistematično zastuplja v naših kinematografih z nacistično propagandnim kičem, bi moralo na merodajnih mestih zahtevati, da se uvedeta vsaj dva njuna filma: "Hej hup" in "Svet patri nam" tudi pri nas.

"Pest na oko" je revija kratkih zgodbi in epizod, ki naj pokažejo, da je zgodovino vedno delalo le ljudstvo, množica neznanih in neznatnih tlačanov in nikdar kak diktator, kot nas tega uči idealističen nauk o zgodovini.

Cela revija "Pest v oko" je pravzaprav igra v igri. Ko se v začetku dvigne zastor, vidimo kaj konvencionalno sceno iz Shakespearejevega "Cezarja". Glavno vlogo "igra" Voskovec, ki obenem predstavlja ravnatelja oficialnega gledališča. Toda sredi igre se naenkrat med publiko oglasi eksekutor (Werich), ki je prišel zapečatiti gledališče, katero s svojim klasičnim repertoarjem nujno propada. Vsa sreča pa je v tem, da eksekutor ni birokrat in pikolovec, temveč strasten oboževalec gledališča. Saj iz njega iz gledališke rodbine — njegov stric je bil na nekem diletantem odru šepetalec. Eksekutor se še tega strica prav dobro spominja, ki je vselej trdil, da mora dobro gledališče biti ogledalo časa. Zato takoj pozabi na svoje uradno poslanstvo in mesto da bi gledališče zapečatilo, se kot pravi demokrat sam dejansko udeleži vseh naslednjih epizodnih predstav.

Radi omejenosti prostora bom omenil le nekaj teh epizodnih igr. Po večini so vse vzete iz mitologije ali zgodovine, toda vkljub temu izborna karakterizirajo današnjost. Zgodba o Trojanskem konju: Grki že 10 let "zavzemajo" Trojo. Ko se oblaganja naveličajo, hočejo kreniti domov, toda Trojanke, ki so se zaljubile v grške vojske, jim pre-

prečijo odhod s tem, da jim zažgo ladje. Voskovec in Werich, ki igra grška vojaka pešadijca, se zaman trudita pridobiti si simpatije trojanskih žena, ki si žele izključno dravoncev. Zato skonstruirata volikega lesenega konja in se tako vstulita med kavalerijo. Grški diktator Odisej jih radi tega pozove na raport. Oba klovna pa, mesto da bi se branila, mu svetujeta, naj se skrije v votlega konja, ker bi tako zlahka zavzel Trojo. "Prebrisani" Odisej si seveda ne da svetovati od preprostih vojščakov; njuna ideja se mu zdi celo tako glupa in veleizdajniška, da ju da oglaviti. Toda medtem navale na Grke razjarjene Trojanke in Odisej ne preostane ničesar drugega, kot da se z nekaterimi vojščaki skrije v votlega lesenega konja. Trojanke tega v triumfu odvedo v mesto, kjer pa se izkrajajo odisejevci in prepodijo nič slabega sluteče meščane. Tako so Grki zavzeli Trojo...

Kaj pomeni zgodba o trojanskem konju? Je to aluzija na znano nacistično rovarjenje v Sudetih (Troja je CSR trojanski konj pa Henleinov pokret). In desetletno oblaganje Troje spominja na Francovo "zavzemanje" Madrida. Žal ne morem navesti vseh šal, besednih iger ter duhovitosti, katerih je nabita ta kot ostale epizode. Publika od smeha takorekoč ne pride od sapa, ter prekinja igrjo z gromkim ploskanjem.

Kolumbovo jajce. Kolumbovih mornarjev, ki že celo večnost blodijo po morju, ne da bi našli na suho zemljo, se loti praznoverje in paničen strah. Upro se in Kolumba, ki je simbol zmedenega demokratičnega intelektualca, zapro v podpalube. Vodstvo ladje pa prevzame kuhar, tip fašističnega diktatorja. Prvo njegovo "vedlelo" je, da ukaže obrniti ladjo k povratku. Svoje ukaze uveljavlja s pestjo, dokler ne ostane končno sam kot zmagovalc med onesveščeni mornarji. Medtem se iz nekega sode izklobacata dva strežnika (V. in W.), ki s klavirji vsaj malo omehtata trdo glavo samozvanega kapetana. Ko se zruši, nastane na morju silovita burja. Strežnika trdno privežeta krmilo in ladjo usmerita v levo. Drugo jutro, ko se nevihta poleže, Kolumb osvobodni in mornarji osvestijo, zagledajo pred seboj Novo zemljo. Kolumb skoraj znori od veselja; toda strežni se v tre-

nutku, ko vidi krmilo, ki je ves čas usmerjalo ladje v levo, torej v nasprotno stran, kot pa je on lakal kopno. Popadejo ga dvomi, da li je odkril nov svet ali ne. Ker se bolj zanaša na srečen slučaj, kot pa na znanstvene izsledke, se zateče k horoskopu, ki pa mu pravi, da bo tedaj dosegel svoj cilj, ko bo mogel postaviti jajce na konico. Seveda vse Kolumbovo prizadevanje z jajci zaman, dokler mu strežnik (Werich) ne pomaga s tem, da udari z jajčevost konico ob mizo in jajce postavi pokonci. Toda mornarji vkljub temu vzklíkajo: "Glejta, Kolumbovo jajce!" Konča pa se ves prizor z optimističnim songom, katerega vsebina je nekako tale: Našli smo novo zemljo — kip osvobod nas pozdravlja pred New Jerkom — to bo gotovo zemlja svobode in dela. Saj je bil že skrajni čas, da najdemo novi svet, kajti v zverinski Evropi nam ni bilo več obznanja. Z današnjim dnem se konča tudi stari vek...

nutku, ko vidi krmilo, ki je ves čas usmerjalo ladje v levo, torej v nasprotno stran, kot pa je on lakal kopno. Popadejo ga dvomi, da li je odkril nov svet ali ne. Ker se bolj zanaša na srečen slučaj, kot pa na znanstvene izsledke, se zateče k horoskopu, ki pa mu pravi, da bo tedaj dosegel svoj cilj, ko bo mogel postaviti jajce na konico. Seveda vse Kolumbovo prizadevanje z jajci zaman, dokler mu strežnik (Werich) ne pomaga s tem, da udari z jajčevost konico ob mizo in jajce postavi pokonci. Toda mornarji vkljub temu vzklíkajo: "Glejta, Kolumbovo jajce!" Konča pa se ves prizor z optimističnim songom, katerega vsebina je nekako tale: Našli smo novo zemljo — kip osvobod nas pozdravlja pred New Jerkom — to bo gotovo zemlja svobode in dela. Saj je bil že skrajni čas, da najdemo novi svet, kajti v zverinski Evropi nam ni bilo več obznanja. Z današnjim dnem se konča tudi stari vek...

Cezarjev knez. Rimski Cezar je imel po mišljenju Voskovec in Wericha dvojnika. Neke noči ima Cezarjeva žena zle sanje, zato pošlje nepravga Cezarja v senat, kjer ga ubijejo zarotniki. Cezar, ves vesel, da je odnesel zdravo kožo, prihiti k svojemu najboljšemu prijatelju Marcu Antoniju, toda ta ga noče spoznati. Cezar v začetku tega ne razume in se še vedno sklicuje na svojo dostojanstvo in oblast. Tedaj pa Marc Antonij pokaže svoje prave lice: "Tebe, Cezar, je za vodjo rimskega naroda postavila le psihoza mase, domišljija ljudstva. Danes zjutraj so te v senatu ubili — vem, da ne tebe, ampak tvojega dvojnika — toda za ljudstvo si mrtev in gorje ti, če bi narodu razložil, zakaj si ostal živ. Kajti narod bi te vprašal: Kdo je zavzeval Galijo? Cezar ali njegov dvojnik? Zato je zate bolje, da ostaneš častno mrtev. Vse kar morem zate storiti, je, da strogo kaznujem zarotnike. Ti se mi pa ne mešaj več v moje posle. Tudi jaz bi hotel priti na red. Tudi jaz bi hotel malo zavladati." In tako se mora slavni staroveški diktator rimskega naroda povsem tiho umakniti z odra zgodovine. Vidimo ga še, kako v neki predmetni gostilni golta kislo kumarce, potem pa odštoklja v klet, toda na stopnicah se spodtakne in si povsem prozaično zlomi vrat. Za primer iz satiričnih dialogov Voskovec in Wericha pa še tole: Voskovec: ... in tako je Odisej blodil po morju, dokler ni prišel do čarovnice Kirke. Werich: Circe... Kirce... poslušajte, ta je bila gotovo marksistinja. Voskovec: Marksistinja?? Zakaj? Werich: No, zato, ker je spreminjala ljudi v svinje. Voskovec: Točno! In te svinje je poklonila grškemu diktatorju Odiseju, da iz njih zopet napravi ljudi. Werich: Ta jih je potem nagovoril: "Svinje! Vrnili vam zopet človeško dostojanstvo. Še več. Lahko postanete nadjudje." Voskovec: Toda bestije ne hvaležne so se za to dostojanstvo lepo zahvalile: Raje ostanejo svinje, kot pa taki ljudje! (iz "Delavske Politike".)

Poljska in Čehoslovaška O Poljski so bili v zvezi z zadnjimi dogodki razširjene najrazličnejše vesti. Ena je celo trdila, da je Poljska rešila mir. To seveda ne bo držalo. Verjetno pa je, da Poljska, kakor tudi Čehoslovaška, v slučaju resnega konflikta ne bi mogla ravnati drugače, kot ji narekuje prijateljska pogodba s Francijo. Najmanj kar bi se moglo pričakovati je, da bi ostala nevtralna. Sicer pa ji tako zadržanje narekuje njen položaj, ki bi se izcimil, ako bi republike Čehoslovaške ne bilo več, kajti potem bi bila ona tista, ki bi bila obkoljena tako rekoč od treh strani. In razen tega se zaveda, da preko njene ozemlja in Rumunije vodi pot v Ukrajino.

Vojne pesmi, kakor pijanske pesmi, treni ljudje redkokdaj pojejo. — "A. G."

ZE MEZDNO PREDLOGO

Konferenca o predlogi za minimalne mezde in ure. Za sprejetje te predloge se delovali zlasti kongresniki (na sliki z leve na desno) Gerald J. Boileau, Mary T. Norton in Arthur D. Healy.

JUGOSLOVANSKA VLADA GOJI "DELAVSKO" GIBANJE

Poleg socialistično usmerjenih obstoje v Jugoslaviji delavske unije, ki so nacionalistične in pristašnje režima. Zedinjene so v zvezi, ki jo na kratko nazivajo "Jugoras". Koncem aprila je imela v Beogradu svoj prvi kongres. Ljubljanski "Slovenec" poroča, da se ga je udeležilo 50.000 delavcev iz vse države in številne deputacije. Na shodu sta govorila predsednik vlade dr. Stojadinović in pa minister za Cvetković. Dr. Stojadinović je govoril o velikem gospodarskem delu vlade, ki izvaja razumno industrializacijo. O razmerah je dejal: "Danes je bolje, kot pred tremi leti, a taktar je bilo zelo slabo. Zato je današnje "bolje" bolje v primeru z onim takratnim "slabo". Jaz pa mislim, da vi delavci ne smete slabo živeti. Ne smete živeti ne bolje od slabega... Svoje stališče do socializma in komunizma pa je označil tako-le: "To so tisti, ki se zavzemajo za načelo: čim slabše tem boljše, kajti samó v nezdravem in obupnem gnoljuju, kakor na kakšnem gnoljuju, uspeva tisto, kar se imenuje socializem ali komunizem." Zborovalci so viharno ploskali in vzklíkali: "Živel

dr. Stojadinović! Živel balkanski Bismarck!" Za dr. Stojadinovićem je govoril minister dr. Cvetković, ki je orisal veliko socialno delo vlade. — Nato se je vršil spredov, v katerem so nosili velik kip dr. Stojadinovića, ki so ga ulili v kragujevškem vojnem arzenalu. Iz tega poročila je razvidno, da se jugoslovanska vlada na propagando dobro razume in jo spretno izvaja. Gospodarskih razmer v državi pa se kajpada zgolj s propagando ne more spremeniti, zato se socialistično gibanje v nji jača čeprav za propagando nima takih prilik in ne sredstev, pa tudi dovoljenja ne zanjo v enaki meri kakor ga imajo režimske organizacije. Na drugi strani pa je treba vendar pri-

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brosure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavrednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletarac.

Ako je ime kakega zastopnika v sledečem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo imenik radevolje popravili.

- CALIFORNIA. Fontana: Anton Blasich. Oakland: Anton Tomšič. Los Angeles: Frank Novak. San Francisco: A. Leksan. COLORADO. Crested Butte: Ant. Slobodnik. Pueblo: Fr. Boltzgar. Walsenburg in okolica: Frank L. Tomšič. ILLINOIS. Chicago: Frank Zaitz, Charles Pogorelec, Joseph Drasler, Anton Andres, Justin Zajc in Frank Bizjak. La Salle: Frank Martiniak, Frank Karun in John Strell. Oglesby: Anton Udovich. Springfield: Joseph Ovca, John Goršek in Anton Per. Jiridon: Fr. Hlrsich. Waukegan in North Chicago: Martin Judnich. INDIANA. Clinton: Ignac Spendal. Indianapolis: Anton Ivančič. KANSAS. Arma: Anton Sular. West Mineral: John Marolt. MICHIGAN. Detroit: John Zornik in Joseph Koršich. MINNESOTA. Buhl: Max Martz. Chisholm: Frank Klun. Duluth: John Kobi. Ely: John Teran. MONTANA. Butte: Frank Jeniker. East Helena: Joseph Mihelich. Klein: Peter Yellar. Red Lodge: K. Erznožnik. NEW JERSEY. Elizabeth: Andrew Sprogar. NEW YORK. Gowanda: John Matekovich. Little Falls: Fr. Petaus. NEW MEXICO. Sugarite: Anton Orožen. OHIO. Akron in Kenmore: Leo Bregar. Blaine: John Vitex. Bridgeport: Joseph Snoy. Barberton: Mike Kopach. Cleveland: John Krelj, John Bozich in Jennie Dagarin. Girard: John Kosin in John Bogatay. Glencoe: Albina Kravanja. Lishon: J. Bergant. Pochatan Point: John Kralj. PINNACLES. Piney Fork: Nace Zlemberger. Newburgh: Jos. Lever. Niles: John Plahtra. Warren: Joe Jez. OREGON. Oregon City: Frank Strvasnik. PENNSYLVANIA. Aliquippa: Geo. Smecker, Bartol Yarrant. Broughton: Jerry Jansha. Crafton: Jacob Tomoc. Canonsburg-Strabane: Marko Tekevc, John Terčelj in Jacob Pavčič. Cuddy: John Jenko. Export: Jos. Britz. Forest City: Frank Rataic in Anthony Drasler, Jr. Point Marion: Tony Zupančič. Herminie: Anton Zornik. Imperial: Frank Augustin. Johnstown in okolica: Andrew Vidrich, John Rak, Ilija Bubalo in Jerry Gorenc. Latrobe: John in Mary Fradel. Lawrence: Louis Britz. Library: Nick Triller. Meadowlands: Martin Baitz. Park Hill-Conemaugh: Frank Podboy. Sharon: Joseph Čvelbar. West Newton: Jos. Zorko. Yukon: Rudolf Fradel. Potovalni zastopnik Proletarca, Ameriškega družinskega koledarja in Majskega Glasla za zapadno Penno Anton Zornik, Herminie, Pa. UTAH. Helper in okolica: Joseph Skerl. WASHINGTON. Enumclaw: Ciril Ermenc. Seattle: Lucas Debeljak. WEST VIRGINIA. Elm Grove: John Krasevec. Star City: Lawrence Selak. Thomas: Lenhart Werdinek. WISCONSIN. Milwaukee: Jakob Rozic, Leonard Alper. Sheboygan: Fr. Stih. West Allis: Vincenc Pugelj. Willard: Mike Krulz. WYOMING. Kemmerer in okolica: Anton Tratnik in John H. Krzisanik. Rock Springs: John Jerob.

FALCON CORNER Editor: Mitzi Owen

Our Past Activities A week ago last Saturday we held the last of the Red Falcon meetings for this summer. I'm sure that all of our members feel that the past meetings have been a pleasure to attend. Last September, we began a new term. Our membership was small and most of our comrades began to lose interest. After a few meetings we were summoned to appear in a program. We "beat it up" our vocal chords and "brushed us" on the "International". A few of our members prepared recitations and so, we appeared on the program. Everyone complimented us and gave us credit, and this brought more enthusiasm to our members. One of our very active members, Larry Leflamme, brought in two new members: Josephine and Frances Zabkevec. These two young ladies have done much to help our Falcon interest. Frances was a Brownie and Josephine a Fairy in the Christmas program. We have many talented members, among them, Elsie Krek and Josephine Pluth, who are very skilled at playing the piano accordion. Robert Krek and Angeline Pluth both have very good voices, and often they proved it on our programs. We had an election of officers and a complete check up was made. We took inventory of all our belongings and found many magazines which many of our members took out and read. Our last social was held May 25 at the Slovene Labor Center. Every Falcon gallantly performed at some sort of entertainment either singing, playing a musical instrument, or something else. That affair was one of our very best. We ended up with a nice sum in our treasury, of which we made various uses. We rendered several selections on the April 10th program. This program was for the benefit of Loyalist Spain. Many of our members collected money for the Spanish fund, and many sold literature. It was at this program that we gave \$5.00 for the Loyalist fund. At the conclusion of our term our membership numbered twenty-two compared with the fourteen we formerly had. It seemed that many of them became more interested in it when they saw that we really were active and just didn't attend meetings for the pleasure of attending. For weeks after our social we were planning an excursion, where, we didn't know. On May 7th it was decided we would go to Kobal's in Clarendon Hills. We were to go on May 14, May 14th slowly arrived and the dear Lord, I guess, didn't want us to go, because it certainly rained hard. That rain spoiled all of our plans. We held our picnic anyway, inside the Center. Everyone was disappointed and on May 21, again we were going to try to get to Clarendon Hills. Rain or shine we were going. Well—it turned out to be shine. Everyone had a good time, but I think they were all glad to get home after that strenuous day of playing baseball and eating. Around the first of the year we welcomed 2 new members. Fred and Frank Bergant. Frank and Fred had charge of collecting tickets at our social. Next fall we plan on having a different system. We plan on separating the older group from the younger. We hope this will work out because many of the older boys and girls do not want to be together with the small children. The Falcons are grateful to Mrs. Beniger for her patience and tolerance with us. Many thanks to the committee in helping us with our hike and social. So, we have ended our term for the summer, but in September we will again resume our activities and hope to do bigger and better things. Mitzi Owen.

Za utrditev cene cinu

Cin je za orožno industrijo važna kovina. Zadnje čase je cena padla. Da bi preprečili nadaljnji padec cen, so lastniki rudnikov sklenili, da bodo odvisno rudo vskladiščili, namesto, kot došle, ponujali v nakup. Vskladiščenje rude je tudi potrebno za slučaj, da nastopi nenadno povpraševanje po njej. Gre za vskladiščenje 15.000 ton cina v Angliji. Za tem načrtom stoji angleška vlada, ki ima za vojne potrebe vskladiščenih samo 5000 ton cina, dočim ima Nemčija, kjer so pobrali vse cinaste cevi pri aparatih za točenje piva v gostilnah, sama okrog 15.000 ton te kovine.

PALANDECH'S TRAVEL BUREAU Folklore Radio Program Every Sunday from 1 to 2 P. M. Station WWAE — 1203 kilocycles

MILLER'S CAFE 5205 St. Clair Ave., Cleveland, O. Fino pivo, vino in žganje. Vsak petek ribja večerja, ob sobotah kosila. — Fina postrežba. Dobra godba.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN AND SURGEON OFFICE HOURS: 2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily At 3724 W. 26th Street Tel. Crawford 2212 At 1858 W. Cermak Rd. 4:30—6:00 p. m. Daily Tel. Canal 1100 Wednesday and Sunday by appointments only Residence Tel.: Crawford 8440 If no answer—Call Austin 5700

BARETINCIC & SON POGREBNI ZAVOD Tel. 1475 424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

FENCE'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA 2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill. Tel. Crawford 1382 Pristna in okusna domača jedila. Cene zmerne. Postrežba tofna.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

Table with columns for Država in mesto, Redne, Dualne, Izjemne, Mladinske, Prejemki, Gl. stana stranke, Dr. in okr. organ., Kony. fond JSZ. Includes data for Illinois, Indiana, Michigan, Ohio, Pennsylvania, West Virginia, Wisconsin, and a total (Skupaj).

More About Our Picnic

With everything over but the shouting and our wish to comment upon the right thing at the right time and in the right way, we can now take apart an examine some of the factors responsible for the success of our picnic; appraise them and gain whatever we can from them for future use.

First, the eight hundred or so letters of invitation sent out to our readers brought back returns in the form of attendants and publicity more than was spent in time, effort and money. The same procedure should be continued in the future.

Second, there is no doubt that inviting an out-of-town group as we did in this case, adds a certain attraction for our own members. A friendlier spirit prevails when we have out-siders with us, be it at a picnic, at an indoor affair or anywhere else. The Springfield comrades responded to our invitation with a full bus-load of jolly comrades and friends who, despite the five hour drive between Springfield and Chicago, were the very first to arrive and last to depart.

To Johnny Gorsek, Jr., John Gorsek, Sr., Louis Ajdich and a few other active members of the Springfield JSF Branch goes the credit for organizing the group for this trip. One of the biggest attractions at the picnic was Johnny's five piece orchestra. With polkas for the old folks, waltzes and fox trots for the young, Johnny's music was "tops" holding the dance floor crowded all afternoon and evening.

It was a great pleasure to have you with us, Springfield, we enjoyed your company and hope you enjoyed your visit with us. Probably we will get a group together and invade your town at some time in the future.

Our many thanks to you, Springfield comrades. Another attraction was the gate prize, or rather, the three gate prizes. They were won by the following people:

- F. Vrechek, first prize, \$5.
- Marge Krusic, second prize, \$3.
- Mary Pretnar, third prize, \$2.

As in past years, interest and attraction was added to the picnic with that popular game, "tombola" sponsored by the Social Study Club members. Through the kind efforts of our members and generosity of the business men in making donations, a nice selection of about twenty-five prizes was gathered, consisting of fruit baskets, ash trays, books, (Slovene and English donated from the Proletarec bookstore), ties, socks, handkerchief sets, hams, jewelry, etc. Some of the prizes were valued as high as eight dollars, which help keep the game in full swing all afternoon with plenty of enthusiastic players on hand.

Prizes in the form of merchandise, jewelry and fruit baskets were donated by the following business houses:

- Dutka Jewelry Store
- Pelikan Drug Store
- Leber Jewelry Store
- Universal Furniture Co.
- F. H. Ondrus & Son
- Douglas Clothing Store
- Reliable Liquor Store
- Lurie Bros. Store
- Sol Hat Shop
- Spatt Knitting Mills
- Dans Men's Shop
- Adolph Leather Goods
- NU-Dell Apparel Shop
- Edward Benes Men's Clothing Shop
- Tabor Furniture Store
- Kozwenk Furniture Store
- Kozelka Hardware Store
- Berlands Paint Store
- Central Park Meat Market
- Havlik Fruit Store
- Frank's Meat Market
- Proletares (Books)
- Krejci Candy Shop
- Workmen's Co-Op. Ass'n.
- Wencel's Dairy Products
- V. Gregurich Bakery
- Angela Zaitz
- Kristina Turpin
- Charles Pogorelec
- Anton Garden
- Rok and Nikolina Bozicnik
- Minka Alesh
- Frances Vidler
- The following people made cash donations:
- Parkview Laundry Co. \$5.
- Luka Groser, Sr. \$2.
- Frank Benchina, \$2.
- Joseph Oblak, \$1.
- Alice Artach, \$1.
- Philip Godina, \$1.
- Frances Godina, \$1.
- Joseph Turpin, \$1.
- Al Rak, \$1.
- Oscar Godina, \$1.
- Mrs. Anna Ciganich, \$1.
- Joseph Drasler, \$1.
- Mimi Omahan, \$1.
- Frank Podlipec, 50c.

To all who so generously responded to our appeal, we wish to express our sincere thanks and appreciation and may we remind our readers to patronize those who patronize us.

To all who worked at the stands, at the gate, at the tombola stand, on the buses or in any other way, thanks. Without your co-operation the picnic would not have been a success.

A vote of thanks is also due to Joe Turpin who arranged for the loud speaking system thereby greatly enlivening the picnic.

In the afternoon's ballgame, the "Dukes" lashed the "Pioneers" with a nine run rally in the last inning winning the ballgame.

Among our out-of-town visitors was Etbin Kristan who happened to be in Chicago at the time. We were glad to have him with us.

It's a pleasure to report that we made about \$200 which will be turned to the Sustaining Fund of Proletarec. Proletarec's "buckbear" is the summer months, when our income sinks down to its lowest level. Unpaid bills began to pile up accompanied by our worries at to how we will meet them.

It's quite a problem at times, but with the co-operation of our members and friend's we will solve it just as Proletarec has throughout the whole thirty-three years of its existence.

Newark Outrage Probed

(From the Socialist Call)
The Newark outrage shocked the nation. Sweeping waves of protest against the beastly brutality which broke up the Norman Thomas meeting, are still pouring into that state of reactionaries and budding fascists. From all corners of the country and all shades of public opinion come denunciations and sharp attacks against the assailants and all those responsible for the Newark riot.

As Thomas charged immediately after the ugly riot, "I am the Law" Hague, and his hordes of reactionaries are being linked as bearers of responsibility for this vicious attack upon our civil rights. At this writing we can point to startling revelations which indicate the possible guilt of New Jersey's Democratic Assistant Attorney General, William J. Egan, former Newark City Commissioner. The evidence fixing responsibility is being produced by Spaulding Frazer, counsel for the C. I. O. and the Civil Liberties Union in the free speech trial against the Hague administration, in Federal Court.

Officials Apologize
Mayor Meyer C. Ellenstein and the other city commissioners apologized and expressed regrets for the hoodlum egging of Thomas that

CHICAGO AND RETURN

Springfield, Ill. — After several weeks of preparation, members of Branch 47, JSF, Springfield, attended the Proletarec picnic which was held at Willow Springs, Ill., June 12.

After making several stops our chartered bus finally got under way. The day was one of the finest we had this summer, making it ideal for a motoring trip.

After being seated by our chief conductor, John Gorsek Sr. our canaries, Joe, Frank, and Louie started to chirp and we all chimed in, even our ladies (by the way did you notice the skravzlane lase?). We had solos, duets, trios, quartets, high notes, and low notes—feature song being "Pojoj ticka moja", rendered by our only Joe Ovea. And from what I observed someone must have mugged a bartender on deck, as the singing grew stronger all the time.

Finally, we arrived in Chicago where we were met by our comrades whom we were glad to see once again. Things got under way about four o'clock, and we enjoyed ourselves until late in the evening, talking to old friends and making new acquaintances. Mrs. John Filipic, one of our members, won a luncheon cloth playing "Tombula".

Finally the hour came when we had to depart from our friends and that gave our conductor a job trying to round up the Springfield gang. After achieving this we were on our way back. All tired out when arriving in Springfield but it was worth it, knowing that this picnic was sponsored for the benefit of Proletarec, the official organ of J. S. F.

John Gorsek Jr.

WORKERS OFFER PLAN TO OPERATE PLANT

Milwaukee, Wis. — A unique but nevertheless sensible proposition has been offered by the striking AFL workers at the Frank Pure Food Company of Racine, Wisconsin. The workers at the plant agree to work at canning spinach for two weeks free of charge if the company will turn over to the farmers the profits made from the sale of spinach during that period.

The president of the Wisconsin State Federation of Labor, Henry Ohl, Jr., contended that the offer shows "proof of the common bond between the workers on the land and in the factory."

Ohl also charged the company with deliberately endeavoring to "foster dissension between farmers and workers in an effort to beat down the working standards of its employees."

The union charged that news photographers "faked" pictures of farmers who were supposed to have plowed their spinach crops under. This, however, was not the case. They did not plow the spinach under. Rather, the farmers were cultivating the rows of spinach, and thus assuring better growth.

L. B. Jursey.

broke up the meeting. At an open hearing on the riot Thomas testified before the City Commission, as 1500 citizens packed the City Hall chambers to greet the Socialist leader.

To Nip Fascism
"I am not appearing here from the personal angle of asking an apology," Thomas said, "for the treatment accorded me in Military Park but to ask Newark to do its part in stopping the trend towards Fascism which has given rise to Hitler and Mussolini."

The audience in the chambers responded with hearty applause of approval, as Thomas attacked the police for its failure to maintain order and charged that "they were grossly incompetent or favorable to the mob." Since his testimony was given all facts that came to light indicate that the latter charge is correct.

He further explained that he saw a small number of veterans "who were shouting vociferously." Officials of the American Legion organizations have since denounced the tugs that broke up the meeting and are preparing to oust any of their members who can be identified as having been present at the park in uniform or service caps.

Mob of Hoodlums
"The mob, however, was made up of hoodlums," Thomas said. "Apparently there were not as many as the 'organizers' had expected. The plan was for each one to carry a flag. As it was some of them carried bundles of flags, indicating not as many had shown up as were expected. It is to the credit of Newark that the politicians couldn't get enough bums together to suit their purposes. I won't qualify the word 'bums.'"

Grand Jury Probe
The Citizens Committee of Inquiry under the chairmanship of Dr. Frank Kingdon, President of the University of Newark, and composed of leaders of the local progressive movement and trade unions are vigorously pressing for a complete investigation.

The first and worst of all frauds is to cheat one's self.—Bailey.

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

About 30 Members Hike to Chagrin Falls

From Leo Podjaak's article in last week's Slovene section of Proletarec we learn of the hike sponsored by the youth section of Branch No. 27, Cleveland, to Chagrin Falls. A trip which about thirty of the comrades made and one that certainly must have been interesting. Usually when a group of that size makes a trip, especially a hike, out into new and interesting country, someone of those present is sufficiently impressed to make a write-up about it. How about it, Cleveland? We would welcome it.

Waukegan Branch No. 45, JSF, Held Their Picnic at Stanovnik's Farm Sunday, June 19.

The Waukegan comrades made a day of it last Sunday, June 19, at their annual picnic at Stanovnik's Farm, situated a short distance out of Waukegan.

Funds raised through this annual picnic are put to good usage. In June of this year, two of the young folks of the Branch, Miss Judith and Miss Salomon, were given scholarships in one of Milwaukee's socialist school. Besides this, they contribute regularly to the Sustaining Fund of Proletarec, to their own comrades, when in need, as during a strike, to Loyalist Spain and other worthy causes.

Zarja's Picnic Last Sunday

In a short time we expect to have a report from the Cleveland comrades on Zarja's picnic held at Pinar's Farm outside of Cleveland. Branch No. 49, JSF, Cleveland, will conduct their picnic on August 7th at Joe Petrich's Farm.

Collection for Loyalist Spain

To date, the amount which the Yugoslav Socialist Federation has collected and sent to Spain amounts to \$2,135.52.

Don Lotrich Recovering

We are pleased to report that the condition of Don Lotrich, who underwent a very serious appendicitis operation is recovering and is now allowed visitors. He is at the Frances Willard Hospital. The visiting hours are 2 to 4, and 7 to 8:30 P. M. daily.

Among Our Visitors

Visiting at the Slovene Labor Center and the Proletarec Office last week were: Mr. and Mrs. Andrew Antoniec, Aliquippa, Pa., and Mr. and Mrs. Zakrajsek Jr., Aliquippa, Pa. They spent one day in Chicago and then went on to Milwaukee to visit friends and relatives there.

The level monotonous country of the middle west compared with the beautiful wooded hills and vales and winding highways of Pennsylvania is a topic for discussion every time Pennsylvanians come to Chicago.

Joe Poje, Barberton, Ohio, visited at the center one day last week. He also came out to the Proletarec picnic. Joe is studying at the Coyne Electrical School.

Frank Stupar, So. Chicago, and his mother Mrs. Mary Macher, Pueblo, Colo., stopped at the Center Monday. Mrs. Macher spent the last three weeks visiting friends in Chicago.

Branch Meeting

To a small percentage of our membership announcing our meeting date each month is not necessary.

The very fact that they are interested in the Branch and its activities reminds them of the date.

Therefore, this appeal goes to that larger group who have to be constantly urged to attend.

Your Branch meets this Friday, June 24, at the Slovene Labor Center. After the meeting your committee has arranged to have Gerry Alard, editor of the Socialist Call and former editor of the Progressive Miner, deliver a short talk to be followed by a general discussion. Gerry's activities among the Illinois coal miners brought him into contact with many incidents which you will be interested in hearing.

Don't forget to come.

More Flowers for Our Garden

Every time Mike Reading of Clarendon Hills make a visit to the Center, and it's quite often, new flowers are added to our fine selection. Mike has arranged the complete lay-out of our garden. And I believe you will agree that it is a fine piece of work.

Yes, the flower gracing the bird bath is Mike's idea. You'll like it.

Sava's Outing

Sava's members returned from their outing to Kobal's in Clarendon Hills last Sunday, all jubilant, from which we gather that they had an enjoyable day out there.

A tasty lunch, beer, jolly companions and a day in June makes for a "good time." After all, what more could one ask for?

NAZI AGITATORS IN JUGOSLAVIA

The growth of the Nazi organization among the half million or so Germans in Banat and Slovenia is causing deep disturbance among the Croat and Slovene populations.

Nazi agitation among the Yugoslav German minority since Germany acquired a common frontier with Yugoslavia through the annexation of Austria has caused considerable alarm, diplomatic sources in Paris report.

When the organ of this Nazi group, published in Osijek, printed an article demanding rights similar to those presented to Prague by Konrad Henlein, Nazi leader in Czechoslovakia, the ministry of interior promptly arrested forty ring-leaders and forbade any further propaganda of any kind.

From its headquarters in a Belgrade suburb, this Nazi minority organization operates in the following manner: It sends certain of its members to Berlin on various pretexts whence they return with their pockets full of money which is used to buy up properties along railroads in Yugoslavia.

The return of certain of these emissaries from Berlin was marked by celebrations with swastika flags in Banat and Slovenia, and even in Belgrade, the Yugoslav capital.

The advent of Hitler's Austrian coup and the German minority activity in Czechoslovakia aroused the indignation and anxiety of the Yugoslavs. Certain repressive measures to create a counter organization to combat Nazism have begun.

The nearest approach to the perfect mental vacuum is people starving because there is too much to eat. American Guardian.

RELIEF AND JOBS

The relief load has risen about 100 per cent since last fall, and the federal government, through the president's message to Mayor La Guardia, makes it clear that the government will not help with relief for any but the employables.

It has not at any time given jobs to all of the employables, and it lets the states and the local communities take care of all those who are unemployable. This is a great and an increasing burden, partly because the number of employables is increasing on account of the sinking of the employables into that class, and partly because the government does not hire the employables as fast as they are thrown out by private industry.

Reliable sources report that some of the insiders at Washington are wondering what should be done after the spending program demonstrates that it will not cure the depression. Apparently they are bewildered as to what to do.

All of the employables should be employed, and they should be employed in regular permanent positions, with a good standard of living. While WPA is not as bad as painted, it ought to be recognized as only temporary.

Heber J. Grant, head of the Mormon church in Utah, gained some publicity by criticising the WPA. He said, "I have watched men at work on these government projects. I have counted slowly to four between their shovelfuls. In some cases I have counted as high as 40... and they were mighty skimpy shovelfuls at that."

Probably if he were a WPA shoveler, he would, after two or three hours of shoveling, be able to count 400 between his skimpy shovelfuls.

Especially if he had to support a family on a skimpy WPA wage and therefore had to get along on an inadequate diet. Anyone who ever shoveled dirt knows that it is very heavy work, requiring a good muscular development. It takes good food and plenty of it to maintain muscle. A weakened constitution cannot stand up to heavy work. If there is some slow work being done, the blame does not all lie with the men. Nevertheless, WPA, although temporarily an unqualified necessity, is unsatisfactory and insufficient. Every able-bodied and able-minded citizen is entitled to a regular and permanent job. — The New Milwaukee Leader.

Just Another Column

By IVAN JONTEZ

Mayor Frank Hague of Jersey City advocates deportation of aliens who object to this country's form of government. He also suggests that native-born Americans who do not believe in America's form of government and advocate tearing it down be sent to a camp in Alaska.—News item.

Suppose we had a law to that effect. And suppose that law were strictly and justly enforced. What would happen in such case to the big mouth of Jersey City? Listen!

If such were the case he'd be among the first ones sent from U. S. to Alaska! For he not only objects to this country's form of government, but also defies it, utterly disregards its constitution and looks with contempt upon rights this constitution grants to the citizens of this country!

Frank Hague should consider himself lucky because we have no such law in force. It would be some joke on him if we had one.

The Cleveland Press, whose publishers rate it "liberal", seemed to be very happy over "Lewis' defeat" in Pennsylvania, and its editor editorially expressed a profound hope that it would serve as "a good lesson to CIO to stay out of politics." Politics, thinks The Press, is a very bad thing for the working man—that is, labor politics. Unionism is all right for him, but politics other than democratic or republican—no sir, that's not the right stuff for him! Politics must stay reserved for those who understand the game and like it—for democratic and republican "boys" or machine politicians... Yes, daddy. But don't you think this bed-time story of yours sounds somewhat stale if not downright silly?

THE COMMONER

With the May issue, Fortnightly, published by Commonwealth College, Mena, Arkansas, will be known as the Commoner.

Commonwealth College is a southern resident labor school which has placed many trained leaders into labor unions throughout the country, notably in the Southern Tenant Farmer's Union.

Your English

Eminent, Distinguished, Celebrated, Illustrious — One is "eminent" who stands high as compared with others, especially those of his own profession or calling. A "distinguished" person is one who has received conspicuous public recognition. One who is widely and favorably spoken of (implying less discriminating judgment than "distinguished") is called "celebrated." An "illustrious" person is one who has won high prestige, especially through high attainments or meritorious services.

Essential — Often misused for "necessary." One thing is "essential" to another only if it is the essence of it. To be "essential" an element must be an indispensable part, the soul of a thing.

Don't, Doesn't — Contractions permitted in informal writing or speaking. "Don't" is the contracted form of "do not" and belongs with "I," "you," "we" and "they." "Doesn't," the contracted form of "does not," belongs with "he," "she," "it" and corresponding pronouns.

Thousands of innocent victims have died on both sides in the Spanish War, but for cruel, barbarous, deliberate murder of innocent women and children, the Fascists are unsurpassed.

Just before I left for Chicago another relic of the horse-and-buggy era had gone to the wind — the trough for watering horses at the corner of Cleveland's Waterloo rd.